

Maheshvaranityasarvajneti Vyakhyanam

——
మహేశ్వరనిత్యసర్వజ్ఞేతి వ్యాఖ్యానమ్

——
Document Information

Text title : Maheshvaranityasarvajneti Vyakhyanam

File name : maheshvaranityasarvajnetivyAkhyAnam.itx

Category : shiva, shivarahasya

Location : doc_shiva

Transliterated by : Ruma Dewan

Proofread by : Ruma Dewan

Description/comments : shrIshivarahasyam | mAheshvarAkhyah prathamAMshaH | adhyAyaH 3 -
jaigIshavyasurasaMvAdaH | 1-56||

Latest update : December 17, 2023

Send corrections to : sanskrit@cheerful.com

This text is prepared by volunteers and is to be used for personal study and research. The file is not to be copied or reposted without permission, for promotion of any website or individuals or for commercial purpose.

Please help to maintain respect for volunteer spirit.

Please note that proofreading is done using Devanagari version and other language/scripts are generated using **sanscript**.

December 17, 2023

sanskritdocuments.org

మహేశ్వరనిత్యసర్వజ్ఞేతి వ్యాఖ్యానమ్

జైగీషవ్యః -

శ్శ్రుణుధ్వం బ్రహ్మవిష్ణవాద్యాః (శక్రవిష్ణవాజాః)
యన్మానస్యమహైతుకమ్ (యన్మానసమహేతుకమ్) ।
నిత్యం సర్వజ్ఞతా తస్య దేవదేవస్య శూలినః ॥ ౧॥

యో వేదాన్తైక (వేదాన్తైక) సంవేద్యో యం ధ్యాయంతి ముముక్షవః ।
యస్య నిఃశ్వాసపవనా వేదాశ్చత్వార ఏవ హి ॥ ౨॥

యో బ్రహ్మవిష్ణురుద్రాణాం జనకః పరమేశ్వరః ।
సూర్యస్య జనితా వహ్నోశ్చన్ద్రశక్రానిలాత్మనామ్ ॥ ౩॥

న తస్య కారణం శమోభాః స సర్వస్యాపి కారణమ్ ।
యః సమారాధ్యతే విప్రైః భిన్నభిన్న(మఖైర్మన్త్ర)క్రియదిభిః ॥ ౪॥

యస్త్యగ్నీషోమజం సర్వం జగత్పాతి సనాతనః ।
అసక్తః సర్వభూతేషు నిర్వికారో వికారిషు ॥ ౫॥

యం సూక్ష్మబుధ్యా పశ్యంతి స్వహృదా వీతరాగిణః ।
యో ధ్యానేన జపైర్యజ్ఞైస్తపసా(౨)నాశకేన చ ॥ ౬॥

స వేత్తి వేద్యానక్షాణి మనోవాచామగోచరః ।
యస్మాద్భూతాని జాయంతే యేన జీవంతి తాన్యపి ॥ ౭॥

యత్ర లీనాని కల్ప్యంతే (కల్పాన్తే) స ఏకః పరమేశ్వరః ।
యస్త్యపాణిర్నిరక్షిశ్చాచప్యచక్షుశ్చాచప్యథాశ్రవాః ॥ ౮॥

(యస్త్యపాణిరనక్షిశ్చ అచక్షుశ్చాచప్యథాశ్రవాః) ॥ ౮॥
సోఽన్తికే స హి దూరస్థః స బాహ్యభ్యంతరఽపి చ ।

ససత్యం జ్ఞానమానందో గుణైర్హీనశ్చనిర్గుణః ॥ ౯॥

స స్వతంత్రశ్చ (సు)పూర్ణశ్చ తేన పూర్ణమిదం జగత్ ।
స నిత్యశ్చైతనానాం చ పతీనాం పతిరీశ్వరః ॥ ౧౦॥

యస్త్యైకః సృజతీశానః చరాచరమిదం జగత్ |
 యథోర్ణనాభిస్తన్తూవ్యై సృజతే గ్రసతేఽపి చ || ౧౧ ||
 యస్య రూపాపరిజ్ఞానాద్దేహమాత్మేతి మన్యతే |
 యస్య రూపాపరిజ్ఞానాన్మన ఆత్మేతి మన్యతే || ౧౨ ||
 యస్య రూపాపరిజ్ఞానాత్తానిచాత్మేతి మన్యతే |
 యస్య రూపాపరిజ్ఞానాద్భూతాన్యాత్మేతి మన్యతే || ౧౩ ||
 యస్య రూపాపరిజ్ఞానాత్సర్వమాత్మేతి మన్యతే |
 యస్యాకాశశ్శరీరం హి చాకాశో నైవ వేత్తితమ్ || ౧౪ ||
 యస్య భూమిస్స్వరూపం హి తం భూమిర్నైవ వేత్తి హి |
 యో మనశ్చక్షురాదీనాం నియన్తా పరమేశ్వర || ౧౫ ||
 యస్య భాసా జగద్భూతి సశక్రానలవాయవః |
 భీత్యాభాన్తి చ వాస్త్యేవ చేతనానాం సచేతనః || ౧౬ ||
 యస్య మాయావిలసితం జగత్త్వావరజ్జమమ్ |
 స మాయాపరమేశానస్తేనావస్యమిదం జగత్ || ౧౭ ||
 యోఽశరీరో హ్యలింగశ్చ యమిభిః పరిదృశ్యతే |
 యస్య విజ్ఞానమాత్రేణ సర్వం విజ్ఞాతమేవ హి || ౧౮ ||
 జ్ఞానమాత్మా త్వహం బ్రహ్మ (మహద్బ్రహ్మ) జ్ఞానం శాన్తిరనుత్తమా |
 స ఏకః పరమాత్మా హి నేహ నానాస్తి కిచ్చున || ౧౯ ||
 స ఏకో జ్ఞానవానీశ ఈశనీభిస్స ఈశతే |
 ఏక ఏవ మహారుద్రః పురుషో విశ్వతోముఖః || ౨౦ ||
 తమేకం జానతాత్మానం త్వక్తవాన్యత్తదిదం జగత్ |
 యజ్ఞానాద్ధృదయగ్రన్ధిభేదనం జాయతే నృణామ్ || ౨౧ ||
 యస్యైకత్వం హి విజ్ఞాయ శోకం తరతి మానవః |
 స ఏవ జ్యోతిషాం జ్యోతిః స ఏవ తపసాన్తపః || ౨౨ ||
 స ఏకస్సర్వభూతేషు బహుధా భాతి మాయయా |
 యో జాగ్రతస్వనతుర్యాభిర్గూఢో(ర్గుహా)త్మా న ప్రకాశతే || ౨౩ ||
 యో దృశ్యస్సూక్ష్మయా బుధ్యా (బుద్ధ్యా) తత్ప్రసాదేన కేవలమ్ |

తపసా వేదితవ్యస్స (వేదితవ్యశ్చ) నాన్యథా కర్మకోటిభిః || ౨౪ ||

యో వేదాదా స్వరః ప్రోక్తో వేదాన్తేషు ప్రతిష్ఠితః |

స ఈశానోఽధివిద్యానాం పారదృశ్వా సనాతనః || ౨౫ ||

యో భూతసజ్జేసుష్టేఽపి జాగర్తీశో మహేశ్వరః |

యస్మాత్ప్రాణో మనో జజ్ఞే స హి నాత్యేతి కింఞ్చన || ౨౬ ||

యో జ్యోతిర్జ్యోతిషాం దేవో విశ్వాత్మా విశ్వతో ముఖః |

యో భూమిమత్యతిష్ఠచ్చ యస్మాద్భ్రుహ్మాణి జజ్ఞిరే || ౨౭ ||

యతో బ్రహ్మేశవిష్ణిన్యాః సహ దేవైశ్చ జజ్ఞిరే |

యో బ్రహ్మ బ్రహ్మవిచ్ఛాపి (బ్రహ్మ విష్ణురుద్రౌ) చాత్ర బ్రహ్మ సమశ్చుతే || ౨౮ ||

ఏష బ్రహ్మైష విష్ణుశ్చ ఏష దేవో విరాజతే |

ఏష భూతపతిర్దవ(వో) ఏష సేతుర్విధారణః || ౨౯ ||

ఏకమేవ మహాదేవమిన్ద్రమిత్రదిభిస్సురైః |

నామరూపగుణైశ్చైవ మాయయా మన్యతే జనః || ౩౦ ||

ఇదం జగత్పురా సృష్ట్యా తస్మిన్ప్రావిశదీశ్వరః |

వ్యాకుర్వన్నామరూపే తు వ్యవహారీవ భాసతే || ౩౧ ||

పురుషోయఃపరస్సూక్ష్మోభోక్తాభోజ్యఞ్చయస్సదా |

యోఽఖిలో విశ్వనేతా చ యస్మాన్నాన్యత్పరాయణమ్ || ౩౨ ||

అశరీరోఽవ్యయాత్మాయశ్చాశీర్థో(యః అశరీరీ)హ్యవినాశకః |

యోమాయయా శరీరస్థస్తద్వీర్షైర్షై(ర్షై)వలిప్యతే || ౩౩ ||

భోగీవ భాసతే దేవో హ్యాన్నపానాదిభోగభాక్ |

యశ్చ సర్వేన్ద్రియాతీతస్సర్వేషామపి భాసకః || ౩౪ ||

యోఽవ్యక్తోవ్యక్తతామేత్య జగత్పుష్టాతి లీలయా |

యోఽవిద్యయాసంసరతి విద్యాచ ప్రముచ్యతే || ౩౫ ||

యో(౭)నాధారోఽఖిలాధారస్స్వమహిమ్నిప్రతిష్ఠితః |

యంశ్చ_ణ్యస్తో(౭)పి వేదాన్తైర్గుహ్యం ముహ్యన్తి యతయస్సురాః || ౩౬ ||

యస్త్యేనంవృణు(ణ)తే దేవాస్తస్యైవాత్మాప్రకాశతే |

య ఆత్మా సర్వభూతస్థో జడానాం విదుషామపి || ౩౭ ||

యో జగజ్జన్మమరణైరశీరోస్య నహి శీర్యతే |
 యోహ్యోగతైర్దుఃఖసజ్జైః సుఖైర్వా స్పృశ్యతే న హి || 3౮||
 యస్మిన్జ్ఞాతేఽఖిలం జ్ఞాతం న కిచ్ఛేదవశిష్యతే |
 యమవిజ్ఞాయవిశ్వేశం దుఃఖాన్తన్నాధిగచ్ఛతి || 3౯||
 యో(౨)సజ్గుఃపురుషోనిత్యస్థాణువన్నిశ్చలోఽగుణః |
 యో న జీవశ్శివశ్చాపి చా(అ)న్యోపాధివివర్జితః || ౪౦||
 పఞ్చకోశాతిగోహ్యత్మా సదానన్దఘనస్సుఖమ్ |
 ఏకోఽద్వయస్తృతీయశ్చ (ఏకోఽద్వితీయశ్చ) న వై స దేవో బహుధా విభుః || ౪౧||
 యో(౨)న్తికే స హి దూరస్థస్తేనావాస్యమిదం సురాః |
 స భూమా పరమానన్ద ఆర్తమేతజ్జగత్సురాః || ౪౨||
 తజ్జం తల్లం చ తదనం జగదేతత్ప్రకాశతే |
 యస్తమఃపారగో నిత్యం మనోవాచామగోచరః || ౪3||
 యస్యైవ శక్తిర్వివిధా స్వభావాజ్ఞానదా సురాః |
 స ఏష పరమానన్దస్సదసత్పక్షవర్జితః || ౪౪||
 లిజహీనస్సదాఽసజ్గోయో వేదాన్తైకగోచరః |
 దృశ్యతే త్వగ్న్యూయా బుధ్యా సూక్షమయా సూక్షదర్శిభిః || ౪౫||
 ముక్తయే దేహి(హ) సజ్ఘానాం సులభో వ్యక్తతాం గతః |
 త్రిణేత్రో నీలకణ్ణశోచమాదేహార్ధవిగ్రహః || ౪౬||
 క్రీడతేప్రమథాధీశో హేరమ్బస్కన్దపుత్రవాన్ |
 సర్వావాసోఽపి భగవన్కైలాసాచలమాస్థితః || ౪౭||
 యస్య లిఙ్గార్చనేనైవ త్రైలోక్యశ్రీరవాప్యతే |
 యస్య ప్రసాదాద్విష్ణుత్వం త్వయా ప్రాపతం సుదర్శనమ్ || ౪౮||
 బ్రహ్మణస్సృష్టిసామర్థ్యమిన్ద్రస్యాప్యరినిగ్రహః |
 దేవరాజ్యం భోగభోగ్యం సర్వమైశాదనుగ్రహాత్ || ౪౯||
 న తత్ర సూర్యోదేవేశో భాతి చంద్రో న చానలః |
 భీత్యాభాన్తిచ సర్వేఽపిసోఽన్తరాపురుషోహరః || ౫౦||
 హిరణ్యబాహురీశానో హిరణ్యపతిరీశ్వరః |

కర్మదివాస్సర్వ ఏవ బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరాః ॥ ౫౧ ॥

యస్యాజ్ఞావర్తినస్సర్వే సర్వేషాజ్ఞాఽరణం శివః ।
బ్రహ్మణశ్చశిరశ్చిన్నం దేవదేవేన లీలయా ॥ ౫౨ ॥

ఇన్ద్రస్యాస్యభుజస్తమ్భో యేనాకారి దయాలునా ।
యస్య భక్తస్య శాపేన దశజన్మాని తే హరే ॥ ౫౩ ॥

సౌకరం నారసిహ్మం తే రూపం సంశిక్షితం హరాత్ ।
సర్వం జానామితేవిష్ణో బ్రహ్మన్మక్రగ్రతవ్యథాః ॥ ౫౪ ॥

యూయం హి ప్రశవోఽజ్ఞానజ్ఞుమ్భుతాః పశుపస్సహి ।
గచ్ఛన్తవ్యధ్య యథాకామం మాదృక్షేనాస్తిధృష్ట(ప్ర)తా ॥ ౫౫ ॥

భవన్తో దేవతాస్సర్వే త్వహంశర్వపదాశ్రయః । ౫౬(౧)

॥ ఇతి శివరహస్యాన్తర్గతే మాహేశ్వరాఖ్యే మహేశ్వరనిత్యసర్వజ్ఞేతివ్యాఖ్యానమ్ ॥

- ॥ శ్రీశివరహస్యమ్ । మాహేశ్వరాఖ్యః ప్రథమాంశః । అధ్యాయః ౩ -
జైగీషవ్యసురసంవాదః । ౧-౫౬ ॥

- .. shrIshivarahasyam . mAheshvarAkhyah prathamAMshaH . adhyAyaH 3 -
jaigIshavyasurasaMvAdaH . 1-56..

Notes:

Jaigīṣavya జైగీషవ్య, on being requested by Viṣṇu విష్ణు, Indra ఇన్ద్ర et al Deva-s దేవాః ;
discourses about the Oneness and Supremacy of Maheśvara మహేశ్వర.

Shloka numbering differs amongst the referenced source texts on account of missing shlokas
in one of them.

Encoded and proofread by Ruma Dewan

—
Maheshvaranityasarvajneti Vyakhyanam

pdf was typeset on December 17, 2023

Please send corrections to sanskrit@cheerful.com

